

Bo Södersten – debattören, akademikern och politikern

FREDRIK SJÖHOLM

Bo Södersten var en inflytelserik nationalekonom med stor påverkan på den svenska politiska och ekonomiska debatten under flera decennier. Södersten var också en komplex person. Passionerad, beläst och intelligent men också hetlevrad och snarstucken. Mitt första egna möte med Södersten var som student vid Lunds universitet. Södersten trollband oss med anekdoter inifrån maktens korridorer och med analyser av svensk ekonomisk politik under 1900-talet. Kurslitteraturen ägnade han ett förstrött intresse. På tentamen blev fler än hälften underkända, däribland undertecknad. Senare blev Södersten trots denna fadäs handledare för min doktorsavhandling och även en god vän.

Mats Lundahl har skrivit en lika välkommen som läsvärd biografi över Södersten som både skildrar personen och de texter och tankar som han levererade. Lundahls nära relation till Södersten och hans kunskaper om svensk ekonomi och historia gör honom särskilt lämpad att skriva denna biografi. Södersten var Lundahls handledare under doktorandtiden i Lund och de båda samförfattade ett antal böcker. Som underlag finns även omfattande intervjuer med familj, arbetskollegor och vänner till Södersten, samt slutligen en noggrann genomgång av Söderstens skriftliga produktion. Resultatet är lyckat och boken ger en klar bild av både Södersten och hans gärning. Boken ger även en bild av ett Sverige som ligger ganska nära bakom oss, men samtidigt skilde sig markant i många viktiga aspekter från dagens samhälle. På samma sätt blir man som läsare påmind om hur universitetsmiljön och

arbetet som akademiker har förändrats under de senaste decennierna.

Södersten växte upp under blygsamma förhållanden i en gruvarbetarfamilj i Grängesberg. Biljetten ut ur arbetarklassen var, som för så många av hans generationskamrater, flit och studiebegåvning. Ett mantra som han upprepade under hela sitt liv var att betygen är arbetarklassens bästa vän, en insikt sprungen ur hans eget levnadsöde. Studenten togs i Ludvika där han var inboende. Sonen i familjen var Gunnar Eriksson, sedermera professor i idé- och lärdomshistoria, som blev en nära vän. Därefter skrevs Södersten in vid Uppsala universitet för studier i samhällsvetenskapliga ämnen, inklusive nationalekonomi. Efter att ha disputerat 1964 vid Stockholms universitet följde en akademisk karriär som tog honom till olika lärosäten i Sverige och utomlands. Av stor betydelse var två år vid Berkeley som inspirerade honom och där han lärde känna några av dåtidens storheter inom nationalekonomi. Väl tillbaka i Sverige följde en docenttjänst i Lund, en professur i Göteborg samt en professur i Lund 1977–96. Efter pensioneringen från Lunds universitet var Södersten verksam vid Handelshögskolan i Jönköping.

Lundahl beskriver Söderstens tre olika yrkesroller, vetenskapsmannen, debattören och politikern Bo Södersten. Som vetenskapsman var hans gärning med dagens måttstock tämligen begränsad. Hans avhandling om internationell handel fick förvisso viss positiv internationell uppmärksamhet. Andra personer inom skrået, speciellt i Sverige, gav den ett svalare mottagande. Några vetenskapliga alster författades också efter disputationen men det tycks rättvist att säga att något bidrag av mer betydande art uteblev. Kanske berodde det på att Södersten inte riktigt hade det tålamod och det fokus som krävdes, kanske på att han, enligt Lundahl, såg professuren

RECENSION

Mats Lundahl:
Bo Södersten from Left to Right. Portrait of a Political Economist, Palgrave MacMillan, 2022, 189 sidor, ISBN 978-3-031-09100-1.

Fredrik Sjöholm är professor vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN).
Fredrik.sjoholm@ifn.se

mycket som en plattform från vilken han skulle utöva ett inflytande och bidra till samhällelig omdaning.

Det stora akademiska bidraget är läroboken i internationell ekonomi, något som även Södersten tyckte själv. *Internationell ekonomi* påbörjades under Söderstens vistelse i Berkeley och kom i tryck 1969. Boken var den första i sin nisch, blev en stor framgång och översattes till många språk. Framställningen är tydlig och jag kan själv tycka att den första delen av boken, den del som behandlar traditionell handelsteori, fortfarande är väl så bra som vad man finner i någon annan lärobok i internationell ekonomi. Med tiden dök konkurrerande böcker upp skrivna av kända amerikanska ekonomer, men boken var banbrytande och användes i över 25 år på universitet runt om i världen. Boken hjälpte till att forma förståelsen av internationell handel för generationer av studenter och har lämnat ett bestående avtryck inom området.

Som politiker stötte Södersten på större svårigheter än vad han hade förutsett och hoppats på. Uppvuxen i ett fackföreningshem blev Socialdemokraterna en naturlig hemvist och han utmärkte sig under Uppsalaåren genom att bli ordförande för Laboremus, den socialdemokratiska studentföreningen. Under unga år får han betecknas som tillhörande vänsterfalangen i partiet. Med åren kom dock hans politiska grundsyn att förändras mot en alltmer marknadsvänlig syn på hur ekonomisk och social utveckling bäst uppnås. 1979 valdes Södersten in i riksdagen. Han förväntade sig att hans färdigheter som professor i nationalekonomi skulle tas i tjänst. Så blev inte fallet. En anledning var Söderstens personlighet. Han var enligt Lundahl för mycket av en fritänkare vilket inte är till ens fördel i en mycket hierarkisk organisationsstruktur där obrottslig lojalitet belönas, medan debatt och engagemang för egna tankar och idéer blir en hämsko för karriären. Södersten

var omöjlig att styra. Därtill ledde hans häftiga humör och konfrontativa stil till att partiet distanserade sig ifrån honom. Den dröm om en statsrådspost som han närdre blev aldrig mer än en dröm. 1988 lämnar en desillusionerad och möjligen något bitter Södersten riksdagen. Samtidigt accelererar hans ideologiska skifte och han vänder sig mot mycket av det tankegods som kännetecknar socialdemokratien vid denna tid. Söderstens politiska resa från vänster till höger reflekterar en större trend inom svensk politik under andra halvan av 1900-talet. Hans erfarenheter i riksdagen och förändrade politiska ståndpunkter erbjuder en unik inblick i de dynamiska krafter som formade Sveriges ekonomiska politik.

I boken framstår det tydligt att det var i rollen som debattör som Södersten rönt störst framgång. Här lyckades han kombinera sin stora stilistiska förmåga med en fallenhet för att använda ekonomiska resonemang till att analysera olika samhällsfrågor. Man slås över hur tidigt Södersten uppmärksammade olika viktiga ekonomiska problem och utmaningar. Det gäller exempelvis kärnkraftens betydelse för svensk ekonomi, den ohållbara expansionen av den offentliga sektorn på 1980-talet, den låga produktivitetens utvecklingen i sagda sektor, arbetskraftsinvandringens positiva och asylinvandringens stora negativa statsfinansiella effekter. Om allt detta och mycket därtill skrev Södersten med en frustande intensitet och energi som resulterade i en uppsjö av krönikor, debattartiklar, recensioner och populärvetenskap. På ekonomer har skrivit så mycket och bidragit så mycket till debatten.

I en tid då akademiker gradvis blev alltmer tjänstemannalika i sin försiktiga framtoning stod Södersten ut med sin frodiga debattstil. Hans enorma debattlusta och fallenhet för spetsiga, för att inte säga giftiga, kommentarer väckte beundran men resulterade även i en hel del ovänskap med personer inom

och utanför akademien. Detta låg honom ofta i fatet. Ett viktigt bidrag i boken är genomgången av olika dokument såsom utlåtanden i samband med tjänstetillsättningar. Där framkommer en påfallande hård ton, ofta på gränsen till elak. Södersten fick ta emot mycket stryk. Det är en intressant påminnelse, inte minst i ljuset av dagens debatt om polarisering och den hårda offentliga samtalstonen. Utifrån Lundahls bok kan man inte säga att det var bättre förr.

Särskilt intressant är skildringen av ovänskapen mellan Södersten och Assar Lindbeck, den stora centralgestalten i svensk nationalekonomi under flera decennier. Upprinnelsen var Söderstens recension av en bok om bostadsmarknaden skriven av Assar Lindbeck tillsammans med Ragnar Bentzel och Ingemar Ståhl. Recensionen var raljant och Södersten insinuerade att författarna drevs av en dold politisk agenda. Detta var inte något som Lindbeck glömde. Först försökte Lindbeck stoppa Södersten från att få lägga fram sin doktorsavhandling. När det inte gick dök han upp på disputationen med en lång lista med kritiska punkter som han ville diskutera. Disputationen blev en mycket lång tillställning. Södersten brukade säga att den var så lång att han troligen är den enda person som kommit för sent till sin egen disputationsmiddag. Vidare blev Lindbeck senare sakkunnig på ett antal av de professurer som Södersten sökte.

Han fann aldrig Södersten professorskompetent.

Avslutningsvis är Lundahls biografi över Södersten en djupt insiktsfull och välskriven skildring av en av Sveriges mest färgstarka nationalekonomer. Lundahl lyckas på ett mästerligt sätt belysa de olika sidorna av Söderstens personlighet och karriär, från hans tidiga år i en arbetarfamilj till hans akademiska framgångar och politiska engagemang. Genom att väva samman personliga anekdoter med grundlig forskning och intervjuer, ger Lundahl en rik och nyanserad bild av Södersten som inte bara en forskare och lärare, utan även som en engagerad debattör och samhällspåverkare.

Boken är ett viktigt tillskott till litteraturen om svenska ekonomers historia och ett värdefullt bidrag till förståelsen av hur individuella livsöden kan forma och påverka akademisk och politisk utveckling. Lundahls porträtt av Södersten är inte bara en hyllning till en betydande akademisk figur, utan även en påminnelse om vikten av att bevara och sprida kunskapen om de personer som har format vår ekonomiska och politiska historia. Förhoppningsvis kommer denna biografi att inspirera till vidare forskning och intresse för svensk ekonomisk historia och jag när en förhoppning om att boken snart kommer i en svensk översättning för att nå en ännu bredare publik.